

ний заздалегідь (до вчинення злочину) не обіцяв сприяти у придбанні, збуті чи зберіганні майна, одержаного злочин. шляхом. Якщо така обіцянка мала місце до вчинення злочину або в момент його вчинення і перебувала з ним у причин. зв'язку, вчинене слід розглядати як співучасть у цьому злочині (пособництво) та кваліфікувати за ст. 27 КК і відповід. статтею Особл. част. КК (напр., крадіжка – ст. 185 КК, грабіж – ст. 186 КК, контрабанда – ст. 201 КК тощо). Як співучасть у злочині слід розглядати і системат. (хоча заздалегідь не обіцяне в конкр. випадках) придбання або зберігання краденого майна чи ін. майна, одержаного злочин. шляхом, якщо особа, яка вчиняє злочин, має підстави розраховувати, що майно, одержане нею злочин. шляхом, і у цьому випадку, як і раніше, буде придбано, напр., для збуту краденого або на зберігання внаслідок поперед. системат. дій винного (скупника), чи для особистого споживання.

Для об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 198 КК, потрібно встановити відсутність ознак легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочин. шляхом (ст. 209 КК). В ін. випадку, за наявності складу легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочин. шляхом, все вчинене кваліфікується за ст. 209 КК.

Злочин вважається закінченим із моменту фактичного придбання чи збуту майна або ж з моменту прийняття на зберігання майна, одержаного злочин. шляхом.

Суб'єктивна сторона злочину – прямий умисел. Особа усвідомлює, що придбає, отримує, зберігає чи збуває

майно, одержане злочин. шляхом, і бажає цього. При цьому винний достовірно може не знати конкр. обставин вчиненого злочину (місце, час, обстановка, спосіб, засоби вчинення злочину тощо), унаслідок чого було одержано майно. Достатньо, щоб він усвідомлював хоча б у заг. (родових) рисах, що майно одержане за допомогою вчинення ін. особою суспільно небезпеч. діяння, що є злочином, у результаті, напр., крадіжки, грабежу, шахрайства тощо.

Суб'єкт злочину – будь-яка особа. Дії, вчинені служб. особою шляхом використання свого служб. становища, підлягають кваліфікації за ст. 198 і 364 або 364¹ КК.

За цей злочин передбачено покарання у виді арешту на строк до 6-ти міс. або обмеж. волі на строк до 3-х років, або позбавл. волі на той самий строк.

Лит.: Олійник П. В. Предмет злочинів проти власності: поняття, види, кримінально-правове значення. Х., 2011; Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності. Л., 2012.

А. О. Пінаєв, О. О. Володіна.

ПРИЗНАЧЕННЯ БІЛЬШ М'ЯКОГО ПОКАРАННЯ – здійснюється при застосуванні ст. 69 КК, що надає суду право «скорегувати» передбачену в п. 1 ч. 1 ст. 65 КК вимогу заг. засад призначення покарання щодо його призначення в межах санкції статті Особл. част. КК, за якою засуджується винний. У ст. 69 КК закон ураховує, що особливості конкр. провадження, сукупність певних обставин, які пом'якшують покарання, характеристика особи винного – усе це може призвести до виникнення таких життєвих ситуацій, коли

навіть мін. покарання, призначене в межах санкції, виявилось б надто суворим і тим самим не відповідало б поставленим перед ним цілям. Тому ст. 69 КК надає суду право у виняткових (особл.) випадках призначити більш м'яке покарання порівняно з тим, що передбачене у відповід. санкції статті Особл. част. КК.

Передумовою П. б. м. п. відповідно до ч. 1 ст. 69 КК є вчинення особою злочину будь-якого ступеня тяжкості, незалежно від того, чи є він злочином невеликої, серед. тяжкості або тяжким чи особливо тяжким (ст. 12 КК). Єдиний виняток із цього правила стосується корупційних злочинів, перелік яких наведений у примітці до ст. 45 КК. У разі вчинення будь-якого з них ст. 69 КК не може бути застосована. Застосування ст. 69 КК не залежить також і від виду санкції статті Особл. част. КК, за якою засуджується винний, – вона може бути відносно визначеною, альтернативною чи кумулятивною.

Підстава застосування ст. 69 КК містить 2 складові, що враховуються судом у їх нерозривній єдності та взаємозв'язку: 1) наявність декількох обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину; 2) дані, які певним чином характеризують особу винного.

Обставини, що пом'якшують покарання, характеризуються певними кількісно-якісними ознаками: а) їх повинно бути декілька, а саме не менше 2-х; б) це можуть бути обставини, як перелічені в ч. 1 ст. 66 КК, так і будь-які ін. чинники, визнані судом такими, що пом'якшують покарання, відповідно до положень ч. 2 ст. 66 КК; в) ці обставини повинні зни-

жувати (зменшувати) ступінь тяжкості вчиненого злочину; г) це зниження має бути істотним, тобто таким, яке свідчить що призначення винному покарання навіть у його мін. розмірі в межах санкції є недоцільним, оскільки не відповідає вимогам ч. 2 ст. 65 КК про застосування лише такого покарання, що є необхідним і достатнім для досягнення його цілей. Ост. чинник має оціночний характер і залежить від індивідуальних особливостей конкр. провадження.

Ін. група чинників, що є складовою підстави П. б. м. п. – це дані про особу винного, які характеризують психофізіол. та соціал.-прав. особливості винного та свідчать про можливість досягнення цілей покарання за рахунок застосування менш суворих заходів крим.-прав. впливу (напр., вік, стан здоров'я підсудного, його післязлочин. поведінка, наявність держ. нагород або заслуг перед сусп.-вом, позитивна характеристика за місцем роботи, проживання, навчання тощо).

Ці 2 групи факторів виступають складовими елементами єдиної підстави застосування ст. 69 КК. Тому в мотивувальній частині вироку обов'язково повинні зазначатися, які саме обставини, що пом'якшують покарання, та які дані, що позитивно характеризують особу винного, покладені судом в основу П. б. м. п. Відсутність хоча б одного із цих елементів виключає можливість застосування ст. 69 КК.

Порядок П. б. м. п. полягає у застосуванні судом одного з 5-ти способів (правил) пом'якшення покарання, передбачених у ст. 69 КК.

1. Призначення осн. покарання нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті Особл. част. КК (ч. 1

ст. 69 КК) – це обрання того самого виду покарання, що безпосередньо передбачений у санкції, але нижче від найнижчої (мін.) його межі, встановленої у цій санкції. При цьому відповідно до ч. 1 ст. 69 КК суд не має права призначити покарання нижче від тієї мін. межі, що встановлена для цього виду покарання в Загал. част. КК (ст. 53–64, 99–102 КК). Призначенню осн. покарання нижче від найнижчої межі, встановленої у санкцією статті Особл. част. КК, не перешкоджає наявність у цій самій санкції ін., альтернативно передбачених у ній менш суворих видів покарань.

У ч. 1 ст. 69 КК установлене і певне обмеж. у застосуванні правила про призначення покарання нижче від найнижчої межі, встановленої у санкції, що стосується такого виду осн. покарання, як штраф. Якщо у санкції передбачене осн. покарання у виді штрафу в розмірі понад 3 тис. н. м. д. г., суд може знизити його розмір лише на чверть від його найнижчої межі, встановленої у цій санкції. Таким чином, це обмеження стосується, по-перше, лише випадків, коли штраф, передбачений у санкції тільки як осн. покарання. По-друге, штраф передбачено в санкції у розмірі понад 3 тис. н. м. д. г. По-третє, саме стосовно штрафу (а не ін., альтернативно передбачених у санкції видів осн. покарань) вирішується судом питання про доцільність його призначення нижче від найнижчої межі. По-четверте, при вирішенні цього питання суд хоча і має право знизити розмір штрафу, але не більше ніж на чверть від того його мін. розміру, який установлений у відповід. санкції.

2. Перехід до ін., більш м'якого виду осн. покарання припускає, що суд призначає таке покарання, яке: а) належить до осн. видів покарань; б) не передбачено у санкції тієї статті Особл. част. КК, за якою засуджується винний; в) є більш м'яким порівняно з тим, яке передбачене у санкції.

Закон не обмежує право суду у виборі більш м'якого виду покарання, і він вирішує це питання на свій розсуд з урахуванням обставин конкр. провадження, даних про особу винного, а також особливостей призначення окр. видів покарань, установлених у нормах Загал. част. КК. Тому це може бути будь-який, але обов'язково більш м'який порівняно із зазначеним у санкції вид осн. покарання з числа тих, що перелічені у ст. 51 КК. При визначенні порівняльного ступеня суворості виду осн. покарання суд повинен керуватися положеннями ст. 51 КК. При визначенні конкр. міри (строку, розміру) такого більш м'якого виду покарання суд має виходити з тих мін. і макс. його меж, що встановлені для нього у відповід. статті Загал. част. КК.

3. Відповідно до ч. 2 ст. 69 КК суд може не призначити дод. покарання, що передбачене в санкції статті Особл. част. КК як обов'язкове. Цей варіант пом'якшення покарання може бути використаний лише за умов, якщо: а) санкція статті Особл. част. КК, за якою засуджується винний, безпосередньо передбачає дод. покарання, яке б) встановлене у цій санкції як обов'язкове до призначення. У тих випадках, коли дод. покарання передбачене в санкції як факультативне, питання про доцільність його призначення вирішу-

ється за розсудом суду без використання для цього положень ст. 69 КК.

Надаючи суду право не призначати обов'язкове дод. покарання, ч. 2 ст. 69 КК установлює й виняток із цього правила, згідно з яким якщо в санкції статті Особл. част. КК поряд з осн. покаранням у виді штрафу в розмірі понад 3 тис. н. м. д. г. передбачено й обов'язкове дод. покарання будь-якого виду, суд незалежно від наявності підстав, визначених у ч. 1 ст. 69 КК, не може застосувати ч. 2 ст. 69 КК і тому зобов'язаний призначати це дод. покарання.

4. Закон не встановлює заборони щодо одночасного застосування як ч. 1, так і ч. 2 ст. 69 КК, тому суд, керуючись цими приписами, може призначити осн. покарання нижче від найнижчої межі, встановленої для нього в санкції, і одночасно не призначати дод. покарання, що передбачене в санкції як обов'язкове.

5. На підставі ч. 1 і 2 ст. 69 КК суд також має право перейти до ін., не зазначеного в санкції, більш м'якого виду осн. покарання й одночасно не призначати дод. покарання, що передбачене в санкції як обов'язкове.

Рішення суду щодо застосування ст. 69 КК має бути належ. чином умотивоване у вирокі суду з обов'язковим посилення на цю статтю (ч. 4 ст. 374 КПК).

Призначення більш м'якого покарання відповідно до ст. 69 КК не виключається у разі засудження винного за сукупністю злочинів (ст. 70 КК) та вироків (ст. 71 КК). Проте у цих випадках суд зобов'язаний застосувати ст. 69 КК окремо за кожний злочин або хоча б за один із них і лише після цього повинен остаточно визначити покарання за правилами ст. 70 чи 71 КК.

Лит.: Евдокимова Е. В. Порядок назначения более мягкого наказания на основании ст. 69 УК Украины // Проблемы законности, 2007, вып. 89; Ї ж. Основания применения ст. 69 УК Украины // Там само, 2007, вып. 90; Тютюгін В. І. Питання гуманізації кримінальної відповідальності та їх реалізація в деяких законодавчих новелах // Там само, 2009, вип. 100.

В. І. Тютюгін, О. В. Євдокімова.

ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА НЕЗАКІНЧЕНИЙ ЗЛОЧИН ТА ЗА ЗЛОЧИН, ВЧИНЕНИЙ У СПІВ-УЧАСТІ урегульовано у ст. 68 КК і належить до спец. правил призначення покарання.

При призначенні покарання за незакінчений злочин (ст. 13–16 КК), крім передбачених ст. 65–67 КК заг. засад, суд, керуючись положеннями ч. 1 ст. 68 КК, повинен враховувати: а) ступінь тяжкості вчиненого особою діяння; б) ступінь здійснення злочин. наміру та в) причини, внаслідок яких злочин не було доведено до кінця.

Урахування ступеня тяжкості вчиненого особою діяння зумовлене насамперед тим, що незакінчений злочин має більш низький ступінь сусп. небезпечності порівняно із закінченим злочином. Адже в результаті готування до злочину або замаху на нього особа не виконує до кінця усі діяння, що охоплюються її умислом, або ще не настають зазначені в законі наслідки. Оцінка судом ступеня тяжкості вчиненого особою діяння залежить і від того, до якої категорії тяжкості відносить закон вчинений злочин (ст. 12 КК). Адже ступінь тяжкості тяжких та особливо тяжких злочинів значно вищий, ніж у злочинах

Національна академія правових наук України
Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЮРИДИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

У двадцяти томах

Том 17

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Харків
«Право»
2017

УДК 340(477)(031)
ББК 67(4УКР)я2
В27

Редакційна колегія 17-го тому:

В. Я. Тацій (голова),
В. І. Борисов (заступник голови),
В. І. Тютюгін (відповідальний секретар),
Ю. В. Баулін, П. С. Берзін, С. Б. Гавриш, В. К. Грищук,
Н. О. Гуророва, О. О. Дудоров, О. О. Житний, В. О. Навроцький,
М. І. Панов, Є. Л. Стрельцов, В. П. Тихий, Є. В. Фесенко

Координаційна і технічна робота з підготовки видання:

К. А. Новікова, Д. П. Євтуєва

В27 Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. — Харків : Право, 2016. — .

ISBN 978-966-937-048-8

Т. 17 : Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — 2017. — 1064 с. : іл.

ISBN 978-966-937-261-1

Видання є систематизованим зведенням знань про поняття, категорії, норми й інститути кримінального права, окремі злочини та їх групи, основні міжнародно-правові акти у сфері кримінального права. Розглядаються основні теоретичні і практичні проблеми науки та практики застосування кримінального законодавства України. Наводяться відомості про науково-дослідні установи, наукові видання з кримінального права, а також про відомих вчених України у галузі кримінально-правової науки.

Розраховане на науковців, викладачів, студентів вищих навчальних закладів, працівників органів кримінальної юстиції, а також усіх, хто цікавиться кримінальним правом.

УДК 340(477)(031)
ББК 67(4УКР)я2

ISBN 978-966-937-261-1 (т. 17)
ISBN 978-966-937-048-8

© Національна академія правових наук України, 2017
© Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2017
© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2017
© Видавництво «Право», 2017